

her bør nævnes. Blandt Tryksager kan anføres adskillige Flyveskrifter med karakteristiske Skildringer eller Afbildninger af Hollændernes Deltagelse i de dansk-svenske Krige, f. Ex. Vondels „Triomf over Funen“. Fremdeles findes de Ruyters danske originale Adelsdiplom, Cornelius Tromps Diplom som Greve af Sølvitsborg og Christian den 5tes Takkebrev til samme af $17/6$ 1676 for hans Hjælp i Slaget ved Øland; men navnlig vil det sikkert for Danmarks Vedkommende med Interesse erfares, at der heriblandt fandtes udstillet en egenhændig Journal ført af Admiral Wassenaer Opdam, som strækker sig over hele den Periode, da han assisterede ved Kjøbenhavns Belejring, nemlig: „Scheepsjournaal van 15. Sept. 1658 tot 14. Nov. 1659 mit conceptbrieven dd. 1659, handschrift van den Admiraal van Wassenaer-Opdam“. Journalen selv fyldte 51 tæt beskrevne Folioblade. Denne Journal er i privat Eje, og var maaske endnu længe bleven ukendt i Danmark, hvis ikke Udstillingen havde gjort dens Tilværelse bekendt. Den tilhører en Baron van Heeckeren van Wassenaer, hos hvem der er gjort Skridt for at opnaa Tilladelse til at lade dette Aktstykke afskrive.

G. L. Grove.

I Tyskland findes en overdreven Tilbøjelighed til at skrive Bøger eller Værker, anlagte fra nye Synspunkter. Det er alt omtalt foran (S. 133), hvorledes en Del Videnskabsmænd under Ledelse af Hans F. Helmolt have begyndt en „*Weltgeschichte*“, hvoraf ogsaa en engelsk Udgave kommer, der vil fortælle Historien ikke efter Tidsfølgen, men fra etnographiske og geographiske Synspunkter. Den fremdrager stærkt de archæologiske Forhold og Naturfolkene, Menneskenes Stilling til de fysiske Omgivelser og den hele Menneskeheds Historie. Hvor erkjendtlig man end kan være for at blive ledet ved nye Hjælpemidler til en bedre Forstaaelse af Historiens Gang, og hvor meget der end i vor Tid er indvundet ved etnographiske Forskninger til Forstaaelse af Folkenes Historie, deres Ret og Kultur, synes en saadan Fremgangsmaade dog

at maatte rent overvælde Historiens Hovedopgave og at over-skjære de naturlige Traade indenfor Verdenshistorien.

En af Værkets Medarbejdere er iøvrigt den udmærkede Geograf Fr. Ratzel, af hvis „*Anthropo-Geographie*“ en ny Udgave udkom i 1899. Dette for Historikere saa overordentlig lærerige Værk viser som et Hovedresultat, i hvilken Grad Menneskenes Historie maa opfattes som fremgaaet af en altid fortsat Vexelvirkning af Naturkræfterne paa den ene Side og Menneskeslægten paa den anden, medens det er aldeles uholdbart, naar det ogsaa i nyere Tid er bleven forsøgt at forklare de historiske Phænomener som Udslag af de fysiske Forholds almægtige Indgriben.

En interessant Side af Menneskets Forhold til Naturen er behandlet af Professor H. H. v. Schwerin i et Universitetsprogram fra Lund (Mai 1900): „*Om kustfolks olika sjö-duglighet*“. Under den særdeles kyndige Forf.'s Vejledning føres Læseren paa en Rundfart langs Verdens Kyster med det Maal at undersøge Aarsagerne til den ulige Sødygtighed eller Evne til at benytte og befare Havet, som findes hos Kystfolk. Ogsaa denne Forf. viser, hvorlidt Menneskenes Søfartsdygtighed kan kaldes et Produkt af Landets Naturforhold. Saaledes paaviser Schwerin i Modsætning til den almindelige Opfattelse, at Phønicierne Land ved sin Kysts Form og Art netop var lidet gunstig for Udvikling af Søfart og at Phønicierne paa Trods af disse uheldige Forhold udviklede sig til et Søfolk af første Rang i Kraft af eget medfødt Anlæg; Landets udmærkede Beliggenhed for en Omsætning mellem Østens og Vestens Lande maatte bl. a. bidrage til, at denne Evne udvikledes saa stærkt. Grækenlands indskaarne og ørige Natur var gunstig for Udviklingen af en Søfart; men Forf. godtgjør dog, at Grækerne aldrig bleve et Søfolk af høj Rang, og han viser, hvorledes ogsaa i vore Dage Trangen og Dygtigheden til at færdes paa Søen er mærkelig ulige fordelt mellem Beboerne af de græske Lande. Schwerin kommer flere Gange tilbage til at Folkenes Naturel og medfødte Anlæg har en stor Rolle, og han nævner saaledes, hvorledes baade tidligere og i vore Dage i frugtbare Egne i Bretagne hele den mandlige Befolk-

ning drager paa Langfart, medens den holder sig hjemme i de fattige Egne; der findes tætbefolkede Øer ved Charentes Munding, hvorfra der var udmærket Anledning til Sejlads, og dog leve Indbyggerne alene af Agerbrug.

Folkeslagene kunne endvidere baade lære og glemme denne Kunst. Angler og Sachser færdedes oprindeligt paa Havet, medens Angelsachserne i England helt lagde Sejlads til Side og Englænderne først ved Middelalderens Slutning uddannede sig til at blive Verdens mest søfarende Folk. Endvidere er det karakteristisk, hvad Forfatteren viser, at der overordentlig hyppig gjør sig en vis Konservatisme gjældende med Hensyn til de benyttede Fartøjers Bygning og Art, og at dette atter indvirker paa Befolkningens Søduelighed; som et ejendommeligt og meget oplysende Exempel gennemgaar han de mange højst ulige Forhold hos de forskjellige Stammer paa Madagaskar. Schwerin henleder Opmærksomheden paa endnu mange andre Forhold, der have fremmet Kystfolkernes Trang til at befare Havet eller givet dem Sky derfor, og man vil i det Hele med stort Udbytte kunne læse den lærde, aandfuldt skrevne Undersøgelse.

Joh. Stp.

Af Lektor E. Hildebrands store Udgave af *Svenska Riksdagsakter 1521—1718* er udkommet 3. Dels 2. Hæfte (Stockh., 1900), der omfatter Synoden i Upsala og Rigsdagen i Söderköping 1595.

Dr. Karl Hildebrand, der for det Humanistiske Vetenskapssamfund i Upsala har paataget sig Udarbejdelsen af Stockholms Historie, har tillige paabegyndt Udgivelsen af *Urkunder till Stockholms historia*, der vil bestaa af forskellige Rækker af Aktstykker. Af den første Række, Stadens Privilegiebreve 1423—1700, er udkommet 1. Hæfte, der naar til 1614 (Stockh., 1900).

Foreningen af tyske Historikere holdt sit 6te Møde i April 1900 i Halle. Blandt de holdte Foredrag skal anføres: